

Maria – vem är du?

»Vem är du Maria och varför vill du vara med mig?«

Maria är en central gestalt i de flesta kristna kyrkofamiljer, men inte i Svenska kyrkan. Inte tills nu. Långsamt och nästan lite försynt börjar hon dock dyka upp i andliga samtal och bibelstudiegrupper. Efterhand som jag själv blivit allt mer nyfiken på Maria har jag emellertid upptäckt att hon många gånger vuxit ur sin traditionellt bibliska roll och blivit en fritt agerande himladrottning. Allt beroende på tempus och fantasi.

Bibeln berättar ju på ett plan om händelser i det förflutna. Bibelns gestalter levde för länge sedan. Bibeln är dåtid. Men kristen tro handlar inte om dåtid utan om nutid. Tron fokuserar inte på något som hände för länge sedan, utan på något som händer nu. Det är i nuet vi möter Levande Gud. Kristus är i presens. Betyder det att också Maria och de andra bibliska gestalterna befinner sig i ett slags presens?

Det är pedagogiken som skapat en tempusförvirring. För i den judiska traditionen läses Bibeln inte i första hand som en beskrivning av ett då utan av ett nu. Det är nu, i detta ögonblick, som Israels folk vandrar ut ur Egypten. Det är nu som David rider in i Jerusalem. Inte för att man tror att händelserna sker nu utan för att Bibeln blir pedagogiskt begriplig och användbar som tolknings spegel om vi ser den som ett ständigt pågående nu.

Och det är i detta arv som kristen Bibelläsning befinner sig. Det är med denna pedagogiska teknik som franciskanerna uppfann predikokosten på 1200-talet. De stod i sina snabbt hopsnickrade predikstolar, på kyrkornas norra sida, så att solljuset från söder skulle belysa deras ansikten, och berättade om krubban, åsnan och barnet – i presens. Det var med hjälp av denna pedagogiska teknik som sedan jesuitorden byggde sina andliga övningar. Så i kristen fromhetstradition är Bibeln i presens – av pedagogiska skäl.

Den judiska traditionen tillförde ytterligare en dimension i sin bibelläsning – att med fantasins hjälp bygga på berättelserna. Vad gjorde Isak efter att Abraham gått ifrån honom på Moria berg? Vad sa Aron till sin bror Moses när han slog på klippan trots att Gud sagt att det räckte med att tala med klippan? Samma frågor har vi kristna uppmanats att ställa till evangelietexterna: vad hände till frukost dagen efter att den förlorade sonen kommit hem, hur såg tisdagen ut efter att kvinnan med blödningar blivit frisk, vad gjorde mannen som tog sin bädd och gick när han kom hem? Också detta är pedagogiska läsningar som gör Bibeln till en effektiv tolknings spegel av våra liv. Men med Maria är det annorlunda.

Medeltidens kristna gjorde med Maria som de gjorde med de andra bibliska gestalterna, men de gick två steg längre. De nöjde sig inte med att skapa kreativa fantasier kring berättelsen i Bibeln av typen: du lagar frukost till den nyförlösta Maria, vad serverar du henne, eller du står bredvid den sörjande Maria vid korset, vad säger hon till dig? De lät fantasierna expandera över hela Marias liv så att också hon fick en barndom och en ålderdom, en avlese och en himmelsfärd. Inget av detta antyds ju i Bibeln. Och inte bara detta. Hon flyttades från imperfekt till presens. Genom sin himmelsfärd får hon i nutid ansvar för flera gudomliga processer. Det är hon som samlar in alla Ave Maria likt tunna trådar och ur dem skapar tjocka rep med vilka hon binder Satan och det är hon som förmedlar böner till Kristus. Maria agerar alltså i presens. Hon tycks ha blivit en himlagestalt med egen agens. Gör inte det Maria till en agerande gudagestalt?

Innebär den komplexa mytbildningen kring Mariagestalten att vi i Svenska kyrkan behöver fundera två varv till över Maria när vi nu bevittnar hennes återkomst? Vilken Maria är det vi talar om? Bibeln Maria eller Maria som samlar in bönetrådar? Hur förhåller vi lutheraner oss till en Maria som inte har bibliskt stöd? Var det inte just detta Luther syftade på med sitt tal om Sola Scriptura? Och även om vi begränsar oss till den bibliska Maria väcker också dessa bilder frågor. Är det oproblematiskt med gravida tonåringar? Är hennes underkastelse eftersträvansvärd? Kan Maria vara något mer än underdånig moder?

För att min nyväckta nyfikenhet på Maria ska leda till en fördjupad relation behöver tydligen två frågor besvaras: vem och varför. Vem är du Maria och varför vill du vara med mig?

Vi i redaktionen vill tillönska dig en

*God Jul
och ett riktigt
Gott Nytt År.*

ULF LINDGREN

